

Két Krúdy-bibliográfia

Krúdy Gyula születésének tavalyi centenáriumaéhoz kapcsolódva két, figyelemre méltóan eredeti bibliográfiai munka jelent meg. Mindkettő *Gedényi Mihály* gyűjtésének és szerkesztői munkájának terméke. A *Nyíregyházi Megyei Könyvtár* és a *Petőfi Irodalmi Múzeum* gondozásában napvilágot látott könyvészeti adattárak a hatalmas írói életműben való tájékozódás tudományos segédeszközei. Am ezen túlmenően e kiadványok a szerkesztő-összeállító által alkalmazott eljárások révén az irodalmi, személyi bibliográfiai módszertanával kapcsolatban is tanulságokkal szolgálhatnak. Gedényi Mihály ugyanis sem a kisebb — csupán a regényeket és a Krúdy-köteteket feltáró — összeállításában, sem pedig a teljes életművet és a vonatkozó kritikai irodalmat bemutató vastkosabb kiadványban nem elégszik meg az adatközlések „hagyományos” csoportosításával, a szerkezeti utalások „laza szövedékével”. Nem kétséges, hogy maga a téma, a Krúdy-életmű roppant gazdagsága, a bemutatott művek megjelenési, publikálási formáinak sokfélesége és szerteágazó természeté szinte meg is követelte a szokásos bibliográfiai bemutatásnál bonyolultabb szerkezeti felépítést. A korabeli lapok százaiban megjelent szépirói és publicisztikai termés már az író életében többféle válogatásban került kötetes kiadványokba, s az író népszerűségének apályait, dagályait követve sok, változatos összeállítású Krúdy-gyűjtemény jelent meg az elmúlt évtizedekben is. Gedényi mindkét bibliográfiájának az a vezérelve — s ennek érdekében dolgozta ki utaló- és kódrendszerét —, hogy a kiadványok közötti összefüggéseket jelezze, s kalauzul szolgáljon az egyes tételek közötti kapcsolódások korántsem egyszerű szövevényében. Ebből persze egy szükségszerű nehézség is adódott: e Krúdy-bibliográfiai használatja (még a tájékoztatói források rendszerező eljárásaiban tapasztalatokkal rendelkező könyvtáros is) arra kényszerül, hogy a szokásosnál alaposabban tanulmányozza a szerkesztő útmutatásait, megtanulja a jelölések logikáját, a szerkesztés elveit.

A *Krúdy Gyula (1895—1977)* címmel megjelent, nyíregyházi kiadású bibliográfia az életmű törzsét, az író regényeit és kötetes kiadású munkáit dolgozza fel az alcímbe megjelölt időhatárok között. Nem kétséges, hogy ez a több száz té-

teles, a maga körében teljességre törekvő könyvészet (feltehetően a kiadói igényeknek engedve) csak egy részét adja annak a széles körű, az életművet és a szekundér irodalmat egészében átfogó gyűjtésnek, melyet a később ismertetendő munka foglal magában. Ebben az 1895 és 1977 között megjelent valamennyi Krúdy-könyvet (a novella-, cikk-, drámagyűjteményeket, fordításokat is) számba vevő bibliográfiában a szerző azt az elvet érvényesíti, hogy a „kiadás” fogalmát tágan értelmezi, s a regények, hosszabb elbeszélések esetében megadja az első, hírlapbeli (folytatásos) közlés adatait is. A tételeket éves fejezetekben tagolja, és az évkörön belül betűrendet alkalmaz. Annak érdekében pedig, hogy az első — általában időszaki kiadványban történt — megjelenés és a kötetek időrendi alapelvtára „mozgatható” legyen, a szerkesztő egy sajátos kódrendszert alkalmaz. A tételek élén álló szám tíz pozíciót tartalmaz: az első három számjegy a vonatkozó tétel megjelenési évszámának rövidítése, a következő kető az évkörön belüli besorolás helyszámára szolgál; ezt követően újra három számjegy szerepel, ami a mű első megjelenésére utal vissza, a kódot lezáró két utolsó szám pedig a kiadás (a szélesebb értelemben vett megjelenés) sorszámja. (A *vörös postakocsi* 1925. évi kiadásának jele például: 925 09 913 06, azaz a jelzett évben megjelent művek között a 9. helyen álló mű először 1913-ban jelent meg, s ez a tétel a regény 6. kiadása.) Bár ez a jelölési rendszer tagadhatatlanul spekulatív, és a kód bizonyos részei fölöslegesnek tűnnek (az első évszám a fejezet élén is szerepel, a betűrenden belüli hely megszámozása pedig mellőzhető volna), a kötet második részében közölt, a művek betűrendje szerinti rendszerezés ezek segítségével teszi visszakereshetővé az anyagot. Itt minden cím után felsorakoznak az időrendi részben szereplő tételek vonatkozó kódszámjai, illetve ide csatlakoznak azok az analitikus utalások, amelyek olyan kiadásokhoz, gyűjteményekhez vezetnek vissza, melyekben — rejtve, más művek társaságában — az illető mű még fellelhető. A kötet használójának mégis jogos lehet az a fenntartása: miért kell minden egyes keresési műveletnél 10 számjegynyi azonosító jelet memorizálnia vagy feljegyeznie?

A kiadványban testet öltő szerkezeti

gondossággal nincsen arányban a bibliográfiában szereplő címleírásai tételek kidolgozásának igényessége. Az előszó ugyanis jelzi, hogy a leírások nem minden esetben autopsziával, a kiadványok kézbevételeivel készültek, hanem más bibliográfiákból is vett át anyagot az összeállító, s ez a tény a használó bizalmát gyengítheti. Nem tartalmi, inkább formai szempontból kifogásoljuk, hogy az általános bibliográfiai gyakorlattal ellentétben a szerkesztőre, fordítóra, illusztrátorra vonatkozó közlések a kiadó és a lapszámadatok után szerepelnek. Igaz, ezekben a bibliográfiai jegyzetekben az átlagosnál több adatot közölnek, bizonyos esetekben jelezvén a címlap rajzolójának nevét, a gyűjteményben szereplő ál-Krúdy-műveket stb. S ha ez a kisebb Krúdy-bibliográfia egészében a kutató másik, bővebb munkájának „árnyékába” kerül is, az a szerepe mindenképpen megmarad, hogy a második, betűrendes rész segítségével a könyvtári gyarapító munkában és a tájékoztatásban gyorsan megállapítható, hol, melyik gyűjteményes kötetben, korábbi kiadásban lehet fellelni egy-egy művet.

A *Petőfi Irodalmi Múzeum* könyvészeti sorozatainak új köteteként *Krúdy Gyula. Bibliográfia (1892—1976)* címmel megjelent gyűjtemény csaknem 5000 tételt közöl. Mivel ezekhez az egységekhez az utánközléseknek, újrakiadásoknak és a kritikai irodalomnak regisztrálása is kapcsolódik, a bibliográfia majd tízezer adatot tartalmaz. Ez a pártját ritkító vállalkozás egyrészt összegezi és rendszerezi az író elmúlt években megjelent kötetének jegyzetanyagában felhalmozott adatokat (a szerző külön bevezető fejezetben méltatja és regisztrálja munkájának előzményeit, elsősorban *Kozocsa Sándor* és *Barta András* bibliográfiai közléseit), másrészt nagyszámú, a szerző saját kutatásaiból származó tétellel bővíti a Krúdy-művek körét. Az író életrajzával kapcsolatos legendákat oszlatja a páratlanul termékeny alkotói munkára valló sommás leltár is: a Krúdy-életmű 200 kötetet, 86 regényt, 2382 elbeszélést, 1780 cikket és 30 színművet tartalmaz. Egy, ma még nem létező „Krúdy-összes” nagyobbban ígérkezik, mint a teljes Jókai-kiadás. A jórészt még a korabeli hírlapok hasábjain rejtőző, műfajilag, tematikailag is igen változatos anyagban, a Krúdy-publikációknak eme dzsungelében Gedényi egy következetesen alkalmazott rendszerezéssel teszi lehetővé az áttekintést. A szerkezet alapelve az időrend, illetve az az eljárás, hogy minden művet — a legelső megjelenés (akár könyv formában, akár lapban vagy folyóiratban történt a közlés) adatához kapcsolva — az összes ké-

sőbbi kiadásváltozattal együtt mutat be a bibliográfia. A kronologikus szerkezet nyomán így az életmű kibontakozásának útját, az egyes tételek alapján pedig a művek életrajzát — vagy ahogy a szerkesztő nevezi — „családfáját” követhetjük végig. Egy folytatásokban megjelent regény tehát az első hírlapi közlés dátumával bukkan fel először, ennek adataihoz azonban rögtön hozzákapcsolódnak a kötetes kiadások, újranyomások, illetve azon gyűjtemények jelzései, amelyekben az adott mű más címek alatt, esetleges címváltozatokkal, más regények társaságában később szerepel. Minden új kiadást újra felvesz a későbbi években — külön tételszámozás nélkül —, s a szerkesztő az alapcímfelvételhez irányítja vissza a használót. Cikk- és novellagyűjtemények esetében tételenként is analizálja a kötet tartalmát, s itt szintén számutalással vezet el az első változathoz (többnyire folyóiratkozléshez). A keresztutalásoknak ez a következetes és pontos rendszere több kiegészítő jel használatát is megköveteli, hiszen meg kell különböztetni az azonos című, de más tartalmú kiadványokat stb. Külön említésre méltó, hogy a kiadvány gyűjtőköre nemcsak a nyomtatott újraközlésekre terjed ki, s nem csupán a hagyományos bibliográfiai adatokat közli, hanem a Krúdy-művek rádió- és filmfeldolgozásait, a zenei adaptációk szöveggönyveit, sőt a képregényváltozatokat is regisztrálja. Az adattár megfelelő helyére szép számmal, noha a teljesség igénye nélkül beépíti az író műveinek külföldi fordításait is. A szerkesztő — kritikai — irodalom az időrendi folyamatban két helyen szerepel: az egyes kötetek leírása után az ismeretesebb legfontosabb adatait, az évi fejezetek végén pedig az általános jellemző, az egyes művekhez nem köthető vagy több Krúdy-műre vonatkozó cikkek leírását kapjuk.

Az éves fejezeteken belül persze nem lehet a kronológiai elvet következetesen alkalmazni, ezért egy-egy esztendő anyagában a következő belső egységek szerepelnek: először a megjelenés időrendjében a hírlapi, a folyóiratbeli közlemények, majd a kötetek — a hozzájuk csatlakozó kritikákkal együtt — a főcímek betűrendjében, végül a vegyes gyűjteményekben, almanachokban publikált Krúdy-művek leírásai következnek, és a fejezetet a tárgyév általános kritikai irodalma zárja le. E kiadvány esetében is kénytelenek vagyunk a bibliográfia használatát előtől alaposan tájékozódni a szerkezeti rendszerről. Az időrendi tagolásnak — még a sűrű, a tételeket egymáshoz kapcsoló utalások ellenére is — természetesen vannak hátrányai, ám az

egyéb szempontú keresést a kötetben igen gazdag mutatórendszer segíti. Külön index készült a kötetek, a műfajok (regények, elbeszélések, publicisztika), a feldolgozások és a külföldi fordítások jelzésére. Ezek a betűrendes jegyzékek a művek első kiadásainak, megjelenéseinek tételszámára utalnak. A személynévmutató, sajnos, nem teszi lehetővé, hogy a Krúdytól való és a Krúdyról szóló cikkeket az utalószámok körében megkülönböztethessük. Kritikai megjegyzésként itt is azt említjük, hogy nem teljes az autopszia, illetve, hogy a folytatásos közlések esetében csak a publikálás két szélső dátuma szerepel, valamint érdemes megjegyeznünk, hogy örömmel vettük volna a pontosabban adatolt — hírlap- és folyóiratszám közléssel, lapszámmal kiegészített — címléírásokat.

Ezek az apróbb fenntartások nincsenek ellentétben azzal a meggyőződéssel, hogy Gedényi nagy Krúdy-bibliográfiája az irodalomtörténeti könyvészeti munka alkotó lehetőségeire figyelmeztet, s az anyag természetéhez igazodó leleményes, ötletes és gondos szerkesztői teljesítménye mércét állít a hasonló vállalkozások elé. Egyúttal azt is jelzi: erudíció, következetes szorgalom, szenvedélyes tárgy- és ügyszeretet, a feltárandó életmű alapos ismerete nélkül

nem készülhet el egy ilyen jellegű, igényes tudományos munka. Gedényi bibliográfiáját nem nélkülözhetik sem aké-sőbbi kiadások gondozói, sem az esetleges kritikai kiadás szerkesztői, munkatársai. Hasznos segédanyag lesz majd az irodalomtörténeti tájékoztatásban, dokumentumgyűjtő munkában is. Mertel-sőre mehökkentő ugyan a feltáró jelrendszer, a kódok és utalások látszólagos bonyolultsága, a kötet használója azonban hamar meggyőződhet róla: maga az anyag, a Krúdy-életmű és az alkotások utóéletének változatossága, sokrétűsége kívánja meg, hogy a bibliográfia tájékoztató apparátusa „finom műszerként” működhessen. (Krúdy Gyula. *Bibliográfia (1895—1977)*. Nyíregyháza, 1978. Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár. 142 l.; Krúdy Gyula. *Bibliográfia (1892—1976)*. Petőfi Irodalmi Múzeum. Budapest 1978. [1979] 472 l. 50 Ft).

A teljesség kedvéért megemlítjük, hogy az évforduló alkalmából kiadvánnyal jelentkezett a Győri Megyei Könyvtár is. A sokszorosított ajánló jegyzéket Varga G. Károlyné állította össze. (Krúdy Gyula. Győr. 1978. Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár. 36 l.) Ez az összeállítás azonban jellegében eltér az itt ismertetett bibliográfiáktól, ezért részletes ismertetésétől eltekintettünk.

Fogarassy Miklós

Lapozgató

● **KÖNYVESBOLT NYÍLT MEDGYESEGYHÁZÁN** címmel a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete megjelentette Mándi Péter vizsgálati jelentését (37 l., soksz.) a művek adatai és megállapításai a falusi könyvkultúra alakulásával foglalkozó, Békés megyén kívüli szakembereket, könyvtárosokat is érdekelhetik.

● **A TÁRSADALMI SZEMLÉ** októberi számának művelődéspolitikai jegyzetek rovata „Város, falu, kultúra” címmel cikksorozat közöl a falusi közművelődésről. A hét szerző között, Lázár István, Ekler György, Vitányi Iván, Galicza János, Breuer János sok problémát felvető írásai mellett megtaláljuk Kamarás István és Bajor Nagy Ernő egy-egy cikkét is: Kamarás István „Kemény adatok a vidékiségről és a dákaságról” címmel az átformálódó falu olvasási kultúrájának nem éppen megnyugtató alakulásával foglalkozik, tanúak Tóth Dezső „Kulturális változások Dákán” című könyvét idézve meg, Bajor Nagy Ernő pedig szívderítő sorokban számol be a Szabad Nép egyszerű akcióiról, a „Könyvet a pusztai diákoknak” mozgalomról, az „Olvasson velünk!” és az „Olvásó Akadémia” című művelődési programokról.

● **„BEITRÄGE ZUR BIBLIOTHEKARISCHEN ETHIK AUS DER VOLKSRE-PUBLIK UNGARN”** címmel a freibergi (NDK) bányászati akadémia tudományos közleményeinek 83. számaként, Dieter Schmidmaier szerkesztésében megjelent Ancsel Éva, Bata Imre, Orosz Bertalané, Walleshausen Gyula, valamint a Balázs János—Győre Pál szerzőpáros előadása a könyvtárosetikáról. Az öt előadás eredetileg a Magyar Könyvtárosok Egyesületének vándorgyűlésén, Egerben hangzott el.